

Opinnäytetyö (AMK)

Esittävä taide/ Musiikki

2018

Krista Leivo

A) KAPPELI SOI
RANSKALAISTA
KAMARIMUSIIKKIA –
OPINNÄYTEKONSERTTI
29.10.2017

B) LAULULEIKIT OPPIMISEN
TUKENA VIISIVUOTIAIDEN
HARPPUOPPILAIDEN
TAVOITTEELLISESSA
YKSILÖOPETUKSESSA

OPINNÄYTETYÖ (AMK) | TIIVISTELMÄ

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU

Esittävä taide/ Musiikki Kirjoita tekstiä napsauttamalla tätä.

2018 | 38 sivua

Krista Leivo

LAULULEIKIT OPPIMISEN TUKENA VIISIVUOTIAIDEN HARPPUOPPILAIEN TAVOITTEELLISESSA YKSITYISOPETUKSESSA

Tämä opinnäytetyö sisältää kaksi osaa, taiteellisen ja kirjallisen osion. Taiteellinen osuus on kamarimusiikkikonsertti ”Kappeli soi ranskalaista kamarimusiikkia” 29.10.2017 Pyhän Henrikin Ekumeenisessa Taidekappelissa Turussa.

Opinnäytteen kirjallisessa työssä esitellään laululeikkejä ja loruja oppimisen tukena viisivuotiaiden harppuoppilaiden tavoitteellisessa yksilöopetuksessa. Viisivuotiaat ovat kehitysvaiheensa ansiosta nopeita oppijoita, kun opetusmenetelminä käytetään leikkejä ja heidän viestintätaidoille sopivia ilmaisuja. Lähdekirjallisuuden ja käytännön pedagogisen opetuskokeilun perusteella opinnäytetyöhön on koottu oleellisia laululeikkejä ja loruja, jotka soveltuvat hyvin viisivuotiaiden lasten oleellisten taitojen ja tietojen oppimiseen harpunsoiton alkeisopetuksessa, esimerkiksi oikea soittoasento, sekä harpun osia ja soittotekniikkaa.

[Click here to enter text.](#)

ASIASANAT:

Harppu, harpunsoiton opetus, laululeikit, viisivuotiaat lapset

BACHELOR'S THESIS | ABSTRACT

TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Performing Arts/ Music

2018 | 38 pages

Krista Leivo

USING SONG GAMES TO TEACH HOW TO PLAY THE HARP WHEN TEACHING FIVE-YEAR-OLD CHILDREN

My thesis is divided in to two sections, artistic and written part. The artistic part of the Thesis was a Chamber music Concert "Kappeli soi ranskalaista kamarimusiikkia", which was held on the 29th of October in 2017 in the Pyhän Henrikin Ekumeeninen Taidekappeli – A chapel in Turku.

In the written part of the thesis, singing games and nursery rhymes are presented as the support of the learning in the five-year-old harp pupils' target-oriented individual teaching. The five-year-old children will be quick learners with their phase of development, when games and expressions suitable for their communicative skills, are used as teaching methods. On the basis of source books and a practical pedagogic teaching experiment, essential singing games and nursery rhymes, which apply in the elementary instruction of the harp playing, are selected into this thesis. The essential skills and information, for example the right playing position and the parts of the harp and playing technique, can be taught with this method by using singing games and nursery rhymes to the very five-year-old children.

KEYWORDS:

the Harp, teaching to play the harp, singing games, nursery rhymes, five-year-old children

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 VIISIVUOTIAAT MUSIIKIN OPPIJOINA	8
2.1 Henkinen kehitys	8
2.2 Motorinen kehitys	9
2.3 Musiikillinen kehitys ja leikki	10
3 HARPUNSOITON OPPIMISTAVOITTEET VIISIVUOTIAIDEN ALKEISOPETUKSESSA	12
3.1 Soitintekniset faktat	13
3.2 Istuma-asento	14
3.3 Käsivarsien ja ranteiden asennot	15
3.4 Sormien asennot	16
3.5 Valmistaminen ja sitominen	17
3.6 Intervallit: priimi (2. sormella soittaminen)	17
3.7 Intervallit: sekunti (1. ja 2. sormi)	18
3.8 Intervallit: terssi (1. ja 2. sormi)	18
3.9 Rummutus	19
3.10 Glissando	19
3.11 Sammutus	19
3.12 Dynamiikan, tempomerkintöjen ja kertausten käyttö	20
4 SOITON OPPIMISTA TUKEVAT LAULULEIKIT JA LORUT	21
4.1 Soitintekniset faktat	21
4.2 Istuma-asento	24
4.3 Käsivarsien ja ranteiden asennot	28
4.4 Sormien asennot	29
4.5 Rummutus	31
4.6 Glissando	32
4.7 Sammutus	34
4.8 Tempomerkintöjen ja kertausten käyttö	35
5 LOPUKSI	36
LÄHTEET	38

LIITTEET

Liite 1. Opinnäytetyön käsiohjelma

Liite 2. Opinnäytetyön juliste

Liite 3. Taulukko: opetusaiheet kirjallisuudessa ja haastattelussa

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä on kaksi osaa, taiteellinen ja kirjallinen. Molemmilla osilla on yhtä suuri painoarvo. Taiteellinen osa on kamarimusiikkikonsertti ”Kappeli soi ranskalaista kamarimusiikkia” 29.10.2017 Pyhän Henrikin Ekumeenisessa Taidekappelissa Turussa. (Liite 1 ja 2)

Tämän kirjallisen opinnäytetyön keskiössä on lapsille sopivat laululeikit sekä lorut, joita voidaan hyödyntää harpunsoiton alkeisopetuksessa. Soitonopettajan tulee luoda lapselle tunne pystyvyydestä, eli lapsen kyvystä suunnitella ja toteuttaa asioita sekä tietää kuka hän on (Ojala 2015, 129). Käyttämällä lapsille sopivia laululeikkejä ja loruja voidaan vahvistaa oppilaiden pystyvyyden tunnetta samanaikaisesti, kun oppilas oppii hänelle täysin uusia harpunsoittamiseen liittyviä taitoja.

Suosittelun aloitusikä harpunsoitolle on 4-7 vuotta (Bouchaud 1994, 3; Purhonen 2016, 3; Bosio 2002a, 4). Näin nuoria oppilaita opettaessa tulee käyttää heidän kehitysvaiheelleen sopivia oppimistapoja. Neljä- tai viisivuotiaan lapsen voidaan olettaa pystyvän keskittymään harpunsoittoon 30-40 sekunnin ajan kerrallaan (Bosio 2002a, 7). Hyvän soittotekniikan perusteet luodaan jo alkeisopetuksen aikana. Harpunsoiton tekniikan yksityiskohtiin tuleekin kiinnittää huomiota jo ensimmäisestä tunnista alkaen (Bosio 2002a, 7). Myös oppilaan fyysistä olemusta tulisi seurata koko ajan, sillä fyysiset eleet, kuten kohonneet olkapäät, jännittyneet huulet, tai kieli hampaiden välissä kertovat lapsen jännittyneisyydestä (Bosio 2002a, 14).

Aivotoiminnan tehostuminen on tutkimusten mukaan tehokkainta alle seitsemänvuotiaana soittamisen aloittaneilla muusikoilla (Ruokonen 2016, 54). Tämän vuoksi pientenkin, alle kouluikäisten, lasten harpunsoitonopetusta tulee suosia, vaikka perinteisesti Suomessa harpunsoitto on aloitettu vasta noin kymmenen vuoden iässä tai sen jälkeen. Pienten lasten harpunsoiton opetukseen tarkoitettua oppimateriaalia on hyvin vähän, ja erityisesti olemassaolevan ulkomaisen oppimateriaalin lisäksi suomalaiselle harpunsoiton oppimateriaalille on suuri tarve.

Ehkäpä tärkein soitonopettajan vastuulla oleva opetettava taito on kirjattu YK:n lasten oikeuksien julistukseen (Ojala 2015, 129). Tämän opinnäytetyöntarkoituksena on vahvistaa omaa opetustapaani yhä enemmän reflektointia hyödyntäväksi (Ojala 2015, 181) ja tässä opinnäytetyössä käsiteltävän lapsiperspektiivin (mm. lapsen ymmärtäminen

vuorovaikutuksen ja keskustelun kautta ainutlaatuisena persoonana) vahvistaminen omassa opetustoiminnassani (Ojala 2015, 189). Käyttämällä lapsille sopivia laululeikkejä ja loruja voin vahvistaa oppilaiden pystyvyyden tunnetta samanaikaisesti, kun oppilas oppii hänelle täysin uusia ja usein vaikeita harpunoittamiseen liittyviä taitoja.

Lasten harpunoitonopetuksessa käytetään Suomessa tyypillisesti vipuharppua, jossa on keskimäärin 36 kieltä (reilut 2 oktaavia C1 -sävelestä alaspäin ja 3 oktaavia C1 -sävelestä ylöspäin) (McDonald & Wood Rollo 1999, 6; Bosio 2002b, 8). Vipuharpussa sävellajit ja muunnesävelet säädetään vasemmalla kädellä käytettävien kielikohtaisten vipujen avulla (Bosio 2002, 9). Tämän soittimen erityispiirteet – kuten sävellajien asettaminen vipuja käyttämällä – tuleekin olla vahvasti opetuksen keskiössä.

Ensimmäisessä pääluvussa käsitellään viisivuotiaita oppijoina ja heille sopivimpia opetustapoja. Toisessa luvussa käsitellään lasten harpunoitonopetuksen tavoitteita ja näihin tavoitteisiin liittyviä teknisiä yksityiskohtia. Näin selkeytetään sitä, mitä asioita laululeikkien ja harppulorujen kautta lapsen tulisi oppia. Kolmanteen lukuun on koottu viisivuotiaille alkeisoppilaille sopivia laululeikkejä ja loruja.

Opinnäytetyöhöni sisältyy myös empiirinen pedagoginen osio. Testasin harpunoiton alkeisopetukseen kehitettyjä laululeikkejä kuuden kuukauden ajan kahden esikouluikäisen oppilaan kanssa. Oppilaat osallistuivat harpputunneille kerran viikossa. Oppitunnin pituus oli 30 minuuttia. Jokaisen tunnin alussa tehtiin yhdessä yksi laululeikkiharjoite. Muokkasin tässä kokeiluopetusjaksossa saatujen kokemusten perusteella laululeikkejä ja loruja paremmin omaan opetukseeni sopiviksi.

2 VIISIVUOTIAAT MUSIIKIN OPPIJOINA

Lasten musiikillinen kehitys on hyvin yksilöllistä johtuen erityisesti persoonallisen kehitystempon ja kasvuympäristön eroista (Ruokonen 2016, 35). Mitä nuorempi lapsi on, sitä yksilöllisempää lapsen tavoitteenasettelun tulee olla (Brotherus 2017, 10). Musiikillinen toiminta perustuu aina aiemmille taidoille, valmiuksille ja kokemuksille ja siksi lapsen kasvuympäristö on niin voimakkaasti sidoksissa lapsen musiikilliseen kehittymiseen. On kuitenkin olemassa yleisiä pääpiirteitä, joiden tulisi ohjalta lasten opetusta. Esimerkiksi tässä ikävaiheessa tytöt kehittyvät usein poikia nopeammin. (Ruokonen 2016, 35, 41, 43 & 45.)

2.1 Henkinen kehitys

Tässä ikävaiheessa tapahtuu merkittävä ajattelutavan muutos egosentrisyydestä desentrisyyteen (Brotherus 2017, 19); viisivuotias saattaa vielä ajatella "olen se, mikä kuvittelen olevani", kun kuusivuotias voi jo ajatella "olen se, mitä osaan". Tämä johtuu viisivuotiaana tapahtuvasta itsetuntemuksen kasvusta ja maailmankuvan laajenemisesta, mikä saattaa tuntua lapsesta samaan aikaan kiinnostavalta ja pelottavalta. Huolimatta isoista muutoksista lapsi tarvitsee tässä vaiheessa kuitenkin paljon vaihtelua. (Ruokonen 2016, 36 & 41.)

Monen samanaikaisen ominaisuuden huomioiminen hahmottamisessa on lapselle vaikeaa. On helpompaa huomioida kerrallaan yksi asia, kuten "laula laulu nopeassa tempossa". Sen sijaan kahden yhtäaikaisen asian huomioiminen on haastavampaa, esimerkiksi tehtävä "laula laulu hitaasti ja staccatossa". Hahmottamisen ja leikin yhdistämisessä huomion kohteena tulisikin olla yksi vastakohtapari kerrallaan. Tämä johtuu siitä, että vastakohtaparien hahmottaminen on tässä vaiheessa kehittymässä, ja varsinkin kouluiässä oppimista kannattaa rakentaa esim. seuraavien vastakohtaparien kautta: korkea - matala, voimakas - hiljainen ja nuottiviivalla - välissä. (Ruokonen 2016, 38 & 48). Viisivuotiaana lapsen ajattelu on myös muilta osin yksisuuntaista ja yksinkertaista; hän saattaa ymmärtää, että hänellä on veli, mutta ei sitä, kuka olisi hänen veljensä veli (Ojala 2015, 28).

Lapselle alkaa muodostua tarve onnistua oikein uusista oppimistehtävistä. Erityisesti viisivuotiaalla saattaa itsekritiikki nousta vahvana esiin ja spontaanius kadota virheen

tekemisen pelon myötä. Spontaaniutta ja ilmaisun vapautta korostavat harjoitukset ovat siksi erityisen tärkeitä tässä ikävaiheessa. Viisivuotiaana lapsi saattaa olla huomaamatta epäoikeudenmukaisuutta, mutta kuusivuotiaana lapselle alkaa vahvasti muodostua oikeudenmukaisuuden taju. Kuusivuotias alkaa vaatia oikeudenmukaisuuden toteutumista arjessa ja hän on tarkka tasapuolisuudesta. (Ruokonen 2016, 36, 40-41).

Pianget`n mukaan (Ojala 2015, 28), lapsen valmiudet ymmärtää asioita muiden ihmisten perspektiivistä ovat hyvin rajallisia. Erityisesti esiopetusiässä lapsi suhteuttaa ja mieltää asiat vielä itsensä kautta (Ruokonen 2016, 40). Vaikka lapsen ajattelu käsitteellistyy kielen kehittymisen myötä, ajattelu perustuu kuitenkin intuitioon ja on arvauksenomaista; todellisuuden ja mielikuvituksen erottaminen on lapselle vaikeaa. Irtautuminen itsekeskeisestä ajattelusta tapahtuu vähitellen, ja lopulta lapsi tajuaa, että joku muu voi ajatella asioista eri tavoin kuin hän itse. Vasta viiden vuoden iässä Pianget`n havaintojen mukaan lapsi alkaa käsittää määrää, pituutta, painoa, tilavuutta ja mittaamista. (Ojala 2015, 28).

Lapsi on tarkkaavainen sellaisessa tilanteessa, jossa lapsi ja opettaja tekevät, tutkivat, etsivät ja eläytyvät yhdessä. Lapset sitoutuvat paremmin toimintaan ja ovat tarkkaavaisempia tietäntyyppisissä toimintaan liittyvissä tilanteissa. Lapsen mielenkiinto asiaa kohtaan kasvaa, kun hän saa käsitellä konkreettista materiaalia, sekä silloin, kun opettaja tekee aktiivisesti jotakin jollain konkreettisella esineellä. Lisäksi, lähestyminen konkreettisten kokemusten, kuten satujen, tarinoiden, mielikuvituksen ja fantasiamaailman kautta kiinnostaa lasta. (Brotherus 2017, 30.)

2.2 Motorinen kehitys

Tässä iässä lapsen liikunnantarve on valtava. Muun muassa lapsen ruumiinrakenne muuttuu pikkulapsesta kohti koululaista. Joistakin lapsista saattaa tulla kömpelöitä. (Ruokonen 2016, 36). Joidenkin viisivuotiaiden, motorisesti kehittyneiden lasten liikesuoritukset ovat varsin tehokkaita ja koordinoituja. Myös visuaalis-motoriset taidot (mm. kiinniottaminen, lentopalloilun taidot ja osuminen) kehittyvät, mutta näissäkin harjoittelun osuus nousee vanhetessa tärkeämmäksi. Lapsi kaipaa paljon palautetta toiminnastaan ja erilaisia kokemuksia. Nämä auttavat hienosäätämään liikkeitä. (Ojala 2015, 58.)

Musiikin oppimisessa erityisesti kehorytmiikka kehittää lapsen motorista koordinaatio- ja rytmistä havaintokykyä. Esimerkiksi kaikurytmiharjoitukset ovat hyödyllisiä em. taitojen kehittämisessä. Rytmitajuun liittyvät toimintamuodot kehittävät myös lapsen psykomotoriikkaa. Lapsen liikkeet ovat dynaamisia ja reagoivat musiikin tempoon. (Ruokonen 2016, 40, 44 & 52.)

2.3 Musiikillinen kehitys ja leikki

Viisivuotiaana lapsi osaa jo erotella eri äänen korkeuksia ja tuntee äänen ominaisuuksien vastakohtaparit: korkea - matala, pitkä - lyhyt, nopea - hidas. Näitä lapsi oppii parhaiten leikkien ja itse tekemisen kautta. Hän saattaa osata jo demonstroida joitakin musiikillisiä käsitteitä. Osa viisivuotiaista osaa myös erotella helpot keskenään samanlaiset tonaaliset ja rytmiset hahmot keskenään erilaisista tonaalisista ja rytmisistä hahmoista. Lapsi muistaa ja voi laulaa kokonaisia lauluja ulkoa ja laulaa spontaanisti. Rytmeissä lapsi saattaa kyetä toistamaan rytmejä, tajuaa rytmin olemassaolon ja taputtaa sujuvasti sanarytmiä. (Ruokonen 2016, 44-45, 47.)

Lapsen ääniala on varsin kapea vielä tässä vaiheessa. Kouluikänsä mennessä lapsi laulaa luontevimmin sävelalueella c1-g1 tai d1-a1. Lapset oppivat parhaiten toistamalla ja laulunopetuksessa kannattaa käyttää kaikulaulua (Ruokonen 2016, 38). Sanojen omaksuminen tapahtuu ennen melodian oppimista. Kuusivuotiaat tunnistavat tutun laulun ensisijaisesti sanojen, ei melodian, perusteella. Viisivuotiaalla on jo tarvittavat taidot ryhmälaulun oppimiseen, ja usein lapset nauttivat suuresti ryhmälaulusta. Erityisen paljon lapsi hyötyy musiikin perusteiden alkeisopetuksen ja jonkin soittimen opettamisen yhdistämisestä, aivan kuten aikuisetkin. Musiikin luku- ja kirjoitustaidon alkeet lapsi oppii parhaiten yhdistämällä symbolit johonkin hänen tuntemansa instrumentin soittamiseen. (Ruokonen 2016, 38, 40 & 45.)

Piaget'n mukaan leikki mahdollistaa rentoutuneen olotilan, jossa oppiminen on helpompaa. Leikki ei kuitenkaan kehitä suoraan oppimista, vaan luo edellytyksiä oppimisen tapahtumiseksi. (Ojala 2015, 142 & 147.)

Viisivuotiaalla kuvitteluleikit ovat edelleen tärkeimmässä osassa leikkimistä, vaikkakin kiinnostus sääntöleikkejä kohtaan kasvaa vähitellen. Yhdistämällä leikki musiikillisten havaintojen harjoitteluun voidaan merkittävästi parantaa musiikillisten käsitteiden oppimista. (Ruokonen 2016, 38 & 46.) Kuvitteluleikkeihin kuuluvat muun muassa

oppimista merkittävästi edistävä animismi, eli leikit, joissa elottomiin esineisiin tai kohteisiin liitetään elollisia ominaispiirteitä (Ojala 2015, 28). Esimerkiksi lapsen yksittäiselle sormelle voidaan antaa nimi ja luoda sille persoonallisuus, joka edustaa yksittäisen sormen liikkeeltä toivottuja ominaisuuksia.

Harpunsoiton alkeisopetuksessa peukaloa kutsutaan usein kirahviksi, koska kyseisen sormen halutaan olevan pitkänä ylöspäin (kuin kirahvin kaula) ja hieman ylimmästä nivelestä sisäänpäin taipunut (osoittavan sivulle kuin kirahvin pää). Toista sormeaa kutsutaan puolestaan norsuksi tai norsun kärsäksi, koska sen sormen toivotaan norsun kärsän tavoin pitkänä osoittavan sormen kärjellä kohti lattiaa.

3 HARPUNSOITON OPPIMISTAVOITTEET VIISIVUOTIAIDEN ALKEISOPETUKSESSA

Viisivuotiaiden harpunoiton alkeisopetuksessa on tärkeää keskittyä kaikista tärkeimpiin asioihin, sillä oppilaiden keskittymiskyky on hyvin rajallinen (Bosio 2002a, 7). Opetuksen tulee olla mielekästä, leikinomaista ja ottaa huomioon oppilaan fyysinen ja henkinen kehitystaso. Tästä johtuen pienten lasten harpunoitonopettajan tulee olla hyvin selvillä tässä luvussa esiteltävistä oppimistavoitteista ja niiden perusteluista. Oppimistavoitteista voidaan johtaa vastaus seuraavaan kysymykseen: mitä pienten lasten harpunoitonopetukseen liittyviä asioita voidaan oppia laululeikkejä ja loruja käyttämällä?

Olen koonnut oppimistavoitteet suomen musiikkioppilaitosten liitto ry:n tasosuoritusavoitteista, harpunoitonopettajan Pauliina Kallio haastattelusta (27.11.2017), sekä kuudesta harpunoiton alkeisopetuskirjasta. Kirjat on valittu Suomessa yleisesti käytössä olevista oppikirjoista. Olen pyrkinyt keräämään lähdemateriaaliin kirjoja monipuolisesti eri aikakausilta ja eri maista. Alla oleva taulukko on tiivistelmä tämän opinnäytetyön keskeisimmistä alkeisopetuksen tavoitteista. Ne pohjautuvat liitteessä 3 olevaan kattavampaan luetteloon harpunoiton alkeisopetuksen tavoitteista.

Taulukko 1. Tiivistelmä harpunoiton alkeisopetuksen tavoitteista.

<u>Soitintekniset faktat</u>	<u>Erikoisefektit</u>
Harpun osien nimet	Rummutus
Kielten nuottinimet	Glissando
Vipujen asettaminen	Sammutus
	Dynamiikan, tempomerkintöjen ja kertausten käyttö
<u>Soittoasento</u>	
Istuma-asento	
Käsien asennot	
Sormien asennot	
Sormien numerot	

Muutama liitteessä 3 olevassa taulukossa esille nousseista tavoitteista on jätetty pois tästä opinnäytetyöstä mm. seuraavaksi mainituista syistä. Ensinnäkin alkeisopetukseen osallistuvien viisivuotiaiden sormien pituuden ja koordinaation takia suurin käytettävä intervalli on terssi. Harppua opetellaan soittamaan sormi kerrallaan (Purhonen 2016, 3),

ja tämä opinnäytetyö on rajattu kahden sormen (etusormen ja peukalon) käyttöön. Vipuja ei alkeisopetuksessa käytetä kesken soiton, toisin sanoen alkuopetuksessa ei käytetä muunnosäveliä. Lisäksi tässä opinnäytetyössä käsitellään vain viisivuotiaille sopivampaa pienikokoista vipuharppua, ei isompaa pedaaliharppua. Musiikin perusteet, yhteissoitto, virittäminen ja kielten vaihtaminen on rajattu tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Sitomiselle, valmistamiselle ja eri intervallien soittamiselle ei ole kehitetty laululeikkejä, koska sanallinen opetustapa ja mallioppiminen sopivat näiden asioiden opettamiseen paremmin. Nämä asiat on kuitenkin esitelty, sillä ne luovat perustan muiden tässä työssä käsiteltyjen aiheiden oppimiselle.

3.1 Soitintekniset faktat

Harpun osien nimet ovat niska, kaikukoppa, kaikupohja, pohja, pilari, kaula, vivut ja kielet. Visuaalisia kuvia aiheesta on olemassa paljon (mm. Purhonen 2016, 4, Schlomovitz 1989, 3; McDonald & Wood Rollo 1999, 2; Bosio 2002b, 9).

Kielten nuottinimet harpunsoitossa - kuten muussakin musiikissa - ovat C, D, E, F, G, A & H (Schlomovitz 1989, 6). Kielten nuottinimien opettaminen aloitetaan yleensä C-kielistä (kaikki punaiset kielet) ja F-kielistä (kaikki mustata tai siniset kielet); D, E, G, A & H -kielet ovat valkoisia (Bouchaud 1994, 7; McDonald & Wood Rollo, 6; Bosio 2002b, 8). Keski-C -kielen (C1) löytäminen on tärkeää, koska se on usein aloituskohta alkeiskappaleissa. C1-kielistä kohti soittajaa olevia kieliä kutsutaan ylemmiksi tai korkeimmiksi kieliksi ja C1-kielistä pilaria kohti olevia kieliä kutsutaan alemmiksi eli matalammiksi kieliksi (Schlomovitz 1989, 2 & 5).

Vipuharppu on yleensä viritetty Eb-duuriin, jolloin kaikki vivut ovat alaspäin (mm. Bouchaud 1994, 7; Purhonen 2016, 4; Schlomovitz 1989, 6; McDonald & Wood Rollo 1999, 4; Bosio 2002a, 7). C-duurissa H, E & A -kielten vivut ovat ylöspäin ja muut vivut ovat alaspäin (Bouchaud 1994, 7). Kaikkien vipujen ollessa ylöspäin (C#, D#, E, F#, G#, A & H) vipuharppu on E-duurissa. Alkeiskappaleet on yleensä sävelletty C-duuriin ja kappaleiden vaikeutuessa seuraavana oppikirjoissa esitellään usein G-duuri. Purhonen (2016, 4) opettaa vipujen asettamisen eri sävellajien etumerkkikuvilla kahteen ylennysmerkkiin ja kahteen alennusmerkkiin asti huomioiden vipuharpun viritysvävellajin Eb-duuriin. Johtuen vipujen sijaitsemisesta soittajasta katsottuna harpun vasemmalla puolella, vipuja käytetään alkeisopetuksessa aina vasemmalla kädellä. Tämän oppimista

voi alusta asti jo edistää käyttämällä vipuja aina vasemmalla kädellä, myös silloin kun vipuja asetetaan harpun vierellä seisten, mikä on lapsille usein helpoin tapa laittaa vivut.

3.2 Istuma-asento

Istuma-asento määräytyy yksilöllisesti harpun ja lapsen koon sekä mittasuhteiden mukaan (Bouchaud 1994, 8). Istumakorkeus on oikea lapsen nenän ollessa vipujen kanssa samalla tasolla (Bouchaud 1994, 7) ja harpun niskan ollessa hieman soittajaa korkeammalla (Purhonen 2016, 5). Selän tulisi olla suora ja ryhdin hyvä (Bouchaud 1994, 8; Purhonen 2016, 5; McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b 12 & 20). Selän pyöristyminen aiheuttaa yläselän lihasten väsymystä ja sen myötä vaikeuttaa soittamista (Bosio 2002b, 20).

Olkapäät pidetään rentoina (Bouchaud 1994, 8; Purhonen 2016, 5; McDonald & Wood Rollo 1999, 13) ja keskenään samalla korkeudella huolimatta harpunsoiton istuma-asennon epäsymmetriasta (Bouchaud 1994, 8). Harppu nojaa kevyesti oikeaan olkapäähän (Purhonen 2016, 5; McDonald & Wood Rollo 1999, 13). Jännittyneet tai ylös nousseet olkapäät saattavat olla merkki lapsen epävarmuudesta ja huolestumisesta; lisäksi se vaikeuttaa käsien liikkeitä (Bosio 2002b, 17).

Jalkojen alla tulisi olla jalkatuki, jos jalat eivät ylety maahan (Purhonen 2016, 5; McDonald & Wood Rollo 1999, 13, Bosio 2002b, 29) ja jalkojen tulisi olla koko jalkapohjan matkalta tiiviisti jalkatuessa kiinni hieman aukikierrossa ja etäällä toisistaan (Bosio 2002b, 12 & 14 & 15). Harpun tulisi olla taaksepäin tasapainossa soittimen painon jakautuessa tasaisesti ja kevyesti oikealle olkapäälle ja oikealle polvelle (McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 16; Renié 1946, 7). Polvien kääntyminen sisäänpäin aiheuttaa lonkkien jäykistymistä, ja sitä voi pitää merkinä luovuttamisesta, puolustautumisesta tai lapsen huolestumisesta kyseisellä hetkellä (Bosio 2002a, 9).

Pään asennon tulisi tuntua kevyeltä (Purhonen 2016, 5) ja niskan tulisi olla suorassa (McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 19), eikä se saisi koskettaa harppua (Bosio 2002b, 17). Pään keveyttä ja rentouttamista voi harjoitella esimerkiksi tekemällä päällä ei ja kyllä -liikkeitä (Bosio 2002a, 9). Niska voi olla hieman työntyneenä taaksepäin, mutta ei missään nimessä eteenpäin. Kasvojen lihasten tulisi olla rennot. (Bosio 2002b, 17 & 29.)

3.3 Käsivarsien ja ranteiden asennot

Kyynärpäiden tulisi voida liikkua vapaasti ylös- ja alaspäin soitettaessa (Bouchaud 1994, 8). Oikea kyynärvarsi koskettaa hyvin kevyesti kaikukoppaa, kun taas vasen käsivarsi ei saa koskettaa harppua (Bouchaud 1994, 8; Schlomovitz 1989, 7; McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 12). Käsivarsia tulisi kannatella ylhäällä (Bouchaud 1994, 9; Purhonen 2016, 5; Schlomovitz 1989, 7; McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 12 & 18) ja vasemman käsivarren tulisi olla vaakasuorassa (Schlomovitz 1989, 7). Tyypillinen virhe on käsivarsien pitäminen liian alhaalla (Bosio 2002a, 21), jolloin sormet ovat lähes vertikaalissa kulmassa ja sormien artikulointiliike on hyvin rajoittunutta (Bosio 2002b, 18). Erityisen tyypillistä tämä on soitettaessa kieliä matalammalta korkeammalle, jolloin helposti kyynärpäät laskevat ja ranteet kääntyvät ylöspäin (Bosio 2002a, 40). Alaspäin tippuneet käsivarret ovat lisäksi merkki epävarmuudesta (Bosio 2002b, 18).

Käsivarren tulisi hieman joustaa ylöspäin välittömästi kielen soittamisen jälkeen kuitenkin ranteen pysyessä samassa asennossa (Bosio 2002b, 27-28). Huomiota tulee kiinnittää erityisesti siihen, että hartiat pysyvät rentoina soiton ajan (Bosio 2002a, 12). Joustavuuden ja käsien pehmeiden kautta tulisi jo alusta alkaen tavoitella kaunista äänenlaatua (McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Renié 1946, 4).

Ranteiden tulisi olla vapaat ja rennot sekä melkein samassa linjassa käsivarsien kanssa (Schlomovitz 1989, 7; Renié 1946, 9). Soittoasennossa käsien ja ranteiden asennon tulisi imitoida pyörällä ajon asentoa, jossa ranteet ovat hieman kääntyneet ylöspäin (Bosio 2002b, 21). Sormien tulisi soittaa kieliä korkeussuunnassa puolivälistä (Bouchaud 1994, 9). Ranteiden taivuttaminen liikaa vaikeuttaa sormien liikettä ja jäykistää kättä. Oikean ranteen asentoon vaikuttaa myös soitettava fraasi. Soitettaessa nousevia tai laskevia kuvioita tai sointuja, ranne on sisäsyryllä, käsivarsi on kohotettuna ja kyynärvarsi on hieman vedettynä taakse. Soitettaessa fraaseja jossa käsi ei irtoa kieliltä, tulisi käsivarren olla alempana ja vähän edempänä, näin käsivartta voidaan käyttää paremmin soitettaessa apuna. Toisaalta käsivarren ollessa liian alhaalla, tekniikasta tulee raskasta ja äänestä kovaa tai hyvin heikkoa. (Renié 1946, 9). Oikea käsi soittaa pääsääntöisesti korkeammilla diskanttikielillä lähempänä soittajaa ja vasen käsi soittaa alemmilla bassokielillä kauempana soittajasta (Purhonen 2016, 6).

3.4 Sormien asennot

Sorminumerot kulkevat harpunsoitossa yhdestä neljään (peukalo = 1., etusormi = 2., keskisormi = 3., nimetön = 4. ja pikkurilli = 5.) (Bouchaud 1994, 9; Purhonen 2016, 6; McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 23). Pikkusormea ei käytetä (Schlomovitz 1989, 7; McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 23) johtuen sen heikkoudesta ja ristiriitaisesta liikeradasta suhteessa muihin sormiin (Renié 1947, 8). Sormenpäädyillä soitetaan kämmenpuolella olevalla pehmeällä osalla; ei lähellä kynsiä olevalla sormenpäällä (McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Schlomovitz 1989, 7). Alkeisopetuksessa 1. sormea voidaan kutsua kirahviksi (vrt. kirahvin pitkä kaula), 2. sormea norsuksi (vrt. norsun pitkä maahan osoittava kärsä) ja 3. sormea mursuksi (suoraan alaspäin kasvavat torahampaat) (Bosio 2002a, 30).

2., 3., 4. ja 5. sormen tulisi olla kaareutuneena alaspäin kohti kaikukoppaa ja kevyesti taivutettuina nivelistä kohti peukaloa (Schlomovitz 1989, 7). Sormien tulisi näyttää siltä, kuin ne pitelisivät pientä palloa (McDonald & Wood Rollo 1999, 13; Bosio 2002b, 24). Näppäilyn jälkeen toisen, kolmannen ja neljännen sormen tulee sulkeutua kämmeneen (Bouchaud 1994, 9; Bosio 2002b 26). Sormet pitävät napakasti kielistä kiinni. Ennen soittoa kieliä tulisi kevyesti venyttää kielten suuntaisessa linjassa, ja heti soiton jälkeen sormien tulisi joustavasti palata kämmeneen. (Schlomovitz 1989, 9; Bosio 2002b, 13; Purhonen 2016, 5.) Tämä joustava ja rento liike kohti kämmentä auttaa välttämään käsien jännittymistä ja rasittumista. Liikkeen tulisi olla yhtä automaattinen, joustava ja vetreä kuin pallon pompotuksen. (McDonald & Wood Rollo 1999, 13.)

Peukalon asento poikkeaa muiden sormien asennosta, sillä sen tulisi olla merkittävästi muita sormia korkeammalla ja soittamiseen valmistautuessa niin pitkänä kuin mahdollista (Bouchaud 1994, 9; Schlomovitz 1989, 7; Bosio 2002b, 13 & 23). Kun peukalo ei valmistaudu soittoon, se lepää kaareutuvana 2. sormen keskimmäisen nivelen päällä. Peukalon ja muiden sormien ollessa sulkeutuneena, tulisi peukalon ja 2. sormen väliin muodostua pieni aukko (Bosio 2002b, 25). Eli peukalo soittaa kohti pylvästä ja muut sormet soittavat kohti kämmentä (Purhonen 2016, 28). Kättä ylhäällä pidettävässä soittoasennossa peukalo tulisi pitää aina hieman taivutettuna (Bosio 2002a, 20). Sen sijaan peukalolla soitettaessa se tulee alkeisopetuksessa aina soiton päätteeksi taivuttaa kokonaan 2. sormen päälle, varsinkin viimeisestä nivelestä. (Bosio 2002a, 29). Peukalon suoristaminen täyteen ojennukseen tai yliojennukseen aiheuttaa usein tarpeetonta jäykkyyttä (Bosio 2002a, 20). Jos se on liian suorassa ja jäykkänä, peukalo

voi soittaa vain yhdessä käden liikkeen kanssa ja silloin tuotettava ääni on kova. Varsinkin ensimmäisen nivelen tulee olla joustava, jotta peukalo voi liikkua. (Renié 1946, 10.) Hyvälaatuisen äänen syntymiselle peukalon viimeisen nivelen taivuttaminen on hyvin tärkeää (Bosio 2002a, 32).

3.5 Valmistaminen ja sitominen

Valmistaminen on tärkeää soiton onnistumiselle ja lapsen tulisi aina valmistaa seuraava soitettava kohta etukäteen. Näin oppilas välttyy oikean kielen etsimiseltä viime tipassa, mikä aiheuttaa helposti epätoivottuja muutoksia rytmissä tai käden asennossa. Kahdella kädellä soittaessa tulisi kappaleen alussa kuitenkin aina valmistaa oikea käsi ja sen jälkeen vasen käsi. Näin lapsi voi keskittyä yhteen käteen kerrallaan. (Bosio 2002a, 23.)

Harpun kieliä kahdella sormella sidottaessa molemmat sormet laitetaan ensin kielille, seuraavaksi toinen sormista soittaa (mutta toinen pitää edelleen kielistä kiinni) ja toisen sormen soitettua kaikki sormet ovat irti kielistä (Purhonen 2016, 36). Soitettaessa viimeinen kieli sitomisen päätteeksi käden tulisi hieman joustaa ylöspäin (Schlomovitz 1989, 14). Sidottaessa säveliä toisiinsa ranteiden tulisi tehdä edes takaisin kämmenen ulkosyrjältä keskisyrylälle pientä rotaatioliikettä (Bosio 2002b, 22), jota suomeksi kutsutaan nimellä oskillaatio.

Vasemmalla kädellä soittaminen on lapsille usein vaikeampaa, sillä tämän käden sormenpäät jäävät kämmenen peittoon eivätkä ole lapsille näkyvissä (Bosio 2002a, 24). Lisäksi lapset ovat usein oikeakätisiä, jolloin vasemmalla kädellä soittaminen on lähtökohtaisesti hankalampaa (Bosio 2002a, 24). Käytännössä tämä johtaa siihen, että aloittajat virheellisesti usein sitovat vasemman käden sormet paikalleen korkealta ilmasta voidakseen nähdä ne kielet, jolle he asettavat sormensa (Renié 1946, 10).

3.6 Intervallit: priimi (2. sormella soittaminen)

Harpun soitto tulisi aloittaa yhtä sormeaa käyttäen 2. sormeaa. Näin aloittaminen opettaa käden kaarevuutta ja asentoa sekä auttaa valmistelemaan peukalolla soittoa. Lisää soitettavia sormia tulisi ottaa käyttöön vasta pitkän ajan päästä, kun soittoasento on vakiintunut. Soitettaessa 2. sormen tulisi kevyesti taipua kohti kämmentä, kuitenkin ilman, että toinen nivel nousee ylöspäin. Tämän jälkeen sormi palaa kielelle soittamaan

seuraavan äänen. Opettajan, tai kotona vanhemman, tulisi auttaa sormen taivuttamisessa kohti kämmentä. Soitettaessa 2. sormella tulisi antaa myös 3., 4. ja 5. sormien liikkua 2. sormen mukana. Noin neljävuotiailla lapsilla manuaaliset toiminnot, kuten lusikasta kiinni pitäminen, tehdään vielä koko kädellä, ja siksi on helpompaa liikuttaa kaikkia sormia yhdessä kuin yhtä sormea kerrallaan. (Bosio 2002a, 7, 14 & 19.)

Oppilaan liikkeet ovat alussa tyypillisesti isoja ja opettajan tulisikin ohjata oppilasta välttämään ylimääräisiä ja isoja liikkeitä. Erityisesti aloitettaessa soittamaan kahdella kädellä yhtäkaa, vasemmalla kädellä on taipumusta liikkua liian kauas harpusta soitettavien sävelten välissä. Lapsilla on myös taipumusta nostaa rannetta, jotta he voisivat nähdä sormen pään jolla soittavat. Ranne kuitenkin tulisi koko ajan pitää lähellä kieliä. Hypättäessä 2. sormella isomman intervallin, esimerkiksi kvartin, alaspäin, lapsilla on taipumusta siirtää vain 2. sormi alaspäin ja säilyttää käsi ja peukalo ensimmäisen nuotin kohdalla ylhäällä. Tämä aiheuttaa koko käden asennon siirtymisen vaakatasoon. Lasta tulisi ohjata siirtämään tällaisissa tilanteissa koko kättä alaspäin. (Bosio 2002a, 19-20 & 25.)

3.7 Intervallit: sekunti (1. ja 2. sormi)

Soitettaessa sekunti-intervallia eriaikaisesti sekä 1. ja 2. sormi ovat valmiudessa kielillä ennen soiton alkua. Soitettaessa 2. sormella samaan aikaan, kun 1. sormi pitää kielistä kiinni, tulee huomiota kiinnittää 2. sormen sormenpäähän. Sen tulisi osoittaa suoraan alaspäin. Ranteen tulisi 2. sormella soitettaessa myös pysyä koko ajan paikallaan, eikä se saisi liikkua kohti peukaloa. (Bosio 2002a, 19 & 29.) 1. ja 2. sormien välille tulisi muodostua kaareva C-kirjaimen muotoinen aukko molempien sormien ollessa soittoasennossa (Renié 1946, 8).

3.8 Intervallit: terssi (1. ja 2. sormi)

Terssin etäisyys kahden sormen välissä on usein pienelle kädelle sopivin intervalli oikean soittoasennon omaksumiseen. Hieman isompi intervalli sormien välissä helpottaa 2. sormen ja 1. sormen väliin muodostuvan kaaren ylläpitämistä. Sormia tulisi nipistämisen tavoin, ensin kielistä kiinni pitäen, puristaa toisiaan kohti ja soiton jälkeen vapauttaa sormet (sormet kämmeneen ja peukalo 2. sormen keskimmäisen nivelen päälle). Sormien tulisi tehdä vastakkaisiin suuntiin oleva liike samanaikaisesti ennen

kielistä irtoamista ja äänen syntymistä. Tämän jälkeen sormet tulisi välittömästi valmistaa ja laittaa paikalleen seuraavaksi soitettaville kielille. Tämän liikkeen tulisi olla pieni kaareva hyppy suoraan oikeille seuraaville kielille. (Bosio 2002a, 20 & 32-33). Soitettaessa intervaleja kahdella sormella peukalon ääntä voi parantaa soittamalla intervalli alhaalta ylöspäin, niin kuin alemmassa sormessa olisi joustava jousi pohjassa. Alempaa soittavan sormen tulisi siis enemmän puristaa soitettavaa kieltä ennen sen vapautumista. (Renié 1946, 14.) Oikealle kädelle tyypillinen virhe on painaa terssejä soitettaessa vahvasti kaikukoppaan ja sitä kautta hakea tukea soittoon (Bosio 2002a, 33).

3.9 Rummutus

Rummutuksella tarkoitetaan harpun kaikupohjan koputusta kädellä (McDonald & Wood Rollo 1999, 56).

3.10 Glissando

Glissando on alun perin italiankielinen sana liukumiselle. Tärkeintä glissandossa ovat tasaisuus ja joustavuus, joita alkeisopetuksessa soitetaan yleensä 2. sormella. (McDonald & Wood Rollo 1999, 24.) Parhaanlaatuinen glissando syntyy, kun toinen käsi keskittyy tasaisen glissandon luomiseen, ja toinen käsi soittaa glissandon päättävän yksittäisen sävelen.

3.11 Sammutus

Sammutus tarkoittaa harpun kielten koskettamista niin, että kielet lopettavat soimisen (McDonald & Wood Rollo 1999, 27). Kaikki kappaleet päätetään aina niin, että molemmilla kämmenillä kosketetaan eri kohtaa harpun matalista kielistä, jolloin suurin mahdollinen määrä vahvimmin resonoivia bassokieliä lopettavat värähtelyn (McDonald & Wood Rollo 1999, 27; Bosio 2002b, 13). Sammutusliikkeen tulisi olla pehmeä ja sulava; kielet silitetään hellästi sammuksiin (Bosio 2002a, 21).

3.12 Dynamiikan, tempomerkintöjen ja kertausten käyttö

Alkeisopetuksessa oppilaan tulisi tutustua eri voimakkuuksilla soittamiseen sekä voimistamiseen (*crescendo*) ja hiljentämiseen (*diminuendo*) (Schlomovitz 1989, 1; McDonald & Wood Rollo 1999, 51). Niiden lisäksi olisi hyvä tuntea hidastus (*ritardando*) sekä termi vähän nopeammin (*più mosso*) (Schlomovitz 1989, 1; McDonald & Wood Rollo 1999,53). Alkeisopetuksessa keskitytään sanojen suomenkielisen merkityksen ymmärtämiseen, mutta italiankieliset musiikkisanat tulisi mainita asiayhteydessä myös. Lapset eivät kyllästy toistojen tekemiseen – toisin kuin usein aikuiset – ja heidän tulisikin paljon kerrata jo opittuja kappaleita itsevarmuuden vahvistamiseksi (Bosio 2002a, 7). Tämä pätee niin vanhojen jo opittujen kappaleiden soittamiseen myöhemmin uudelleen, kuin kappaleen kertaamiseen eli soittamiseen useaan kertaan perätysten. Alkeisopetuskappaleissa onkin usein kertauksia, joten myös kertausten soittaminen on tärkeää oppia ja kerrata jo opittuja asioita.

4 SOITON OPPIMISTA TUKEVAT LAULULEIKIT JA LORUT

McDonaldin & Wood Rollon mukaan oppitunnin tulisi aina sisältää tekniikkaharjoittelua, teoriaa sekä sooloteosten soittamista. Kuten edellisessä luvussa todettiin, oppimisen tulisi olla hauskaa, ja samalla kuitenkin kehittää soittotekniikkaa ja käsien joustavuutta (McDonald & Wood Rollo 1999, 1). Alkeisopetuksessa painotus on mallioppimisessa ja opettajan soiton imitoimisessa (McDonald & Wood Rollo 1999, 1; Bosio 2002a, 4). Soittotekniikkaan liittyviä asioita oppilaan on hauska opetella laululeikkien ja lorujen kautta. Oppilas voi myös paremmin keskittyä asian sisältöön, kun tekniikka-asioita opetellaan ilman harppua ja verbaalisesti. Inspiraationa laululeikkien ja lorujen luomisessa on ollut Gabriella Bosion (2002a) alun perin italiaksi ja italialaiseen kulttuuriin sopiviksi luomat laulut ja leikit.

Testasin näitä laululeikkejä ja loruja käytännössä kahden esikouluikäisen alkeisopetukseen osallistuneen harppuoppilaan opetuksessa kuuden kuukauden ajan. Muokkasin tämän testauksen myötä laululeikkejä paremmin omaan harpunsoitonopetukseeni sopiviksi, ja muutama valmistettu laululeikki jäi toimimattomana kokeilun myötä täysin pois tästä opinnäytetyöstä. Tämä testaus osoitti, että toisto sopii erinomaisesti esikouluikäisten soitonopetukseen. Parhaaksi käytännöksi osoittautui se, että samaa laululeikkiä tai lorua käytettiin soittotunneilla usean kuukauden ajan. Laululeikin vaihtaminen toiseen yhden tai kahden soittotunnin välein osoittautui toimimattomaksi, sillä tässä ajassa harjoite ei jäänyt oppilaiden mieleen. Oppilaista oli myös mukavaa toistaa samaa laululeikkiä uudelleen ja uudelleen. Tämän seikan takia suurta osaa laululeikeistä ei ehditty testaamaan oppilaskäytössä kuuden kuukauden testausjakson aikana. Jotta kaikkien laululeikkien toimivuutta olisi voitu kokeilla käytännössä, olisi joko oppilaita tullut olla useampi, tai sitten kokeilujakson pituus olisi pitänyt olla vähintään kokonainen lukuvuosi.

4.1 Soitintekniset faktat

Kaikuloruleikki: Harppuloru (Harpun osat)

Toteutustapa: Vuoroloru, ensin opettaja lukee lorusta rivin, jonka jälkeen opettaja ja oppilas toistavat sen yhdessä.

Tavoite: Harpun osien nimien oppiminen.

Loruun lisätty aktiviteetti: oppilas ja opettaja kiertävät lorun mukaisesti yhdessä harppua ja koskettavat harpun osia.

	>		>		>		>						
4													
4													
	Tapu -	tan	tapu -	tan		kai -	ku -	poh -	jaa	tapu -	tan		
	Sili -	tän -	sil i-	tän		pi -	la -	ri -	a	sili -	tän		
	Kurkis -	tan	kurkis -	tan		kai -	ku -	kop -	paan	kurkis -	tan		
	Liiku -	tan -	liiku -	tan		vi -	pu -	a -	mä -	liiku	tan		
	Soitte -	len	soitte -	len		kie -	li -	ä -	mä -	soitte -	len		

Yhteislaulu: Kieliaakkoslaulu (Harpun kielten nimet & vivut)

Melodia: C-duurin sävelet sävelaskel kerrallaan c1-> c2

Toteutustapa: C-duuri asteikko lauletaan sävel säveleltä. Alussa harppu asetetaan Eb-duuriin, eli kaikki vivut ovat alhaalla. Oppilas laittaa vipukäden, eli vasemman käden soittimen alimmalle vivulle. Opettaja ja oppilas alkavat yhdessä laulaa C-duurin asteikkoa nuottinimillä, samalla oppilas liikuttaa vipukättään vipu vivulta ylöspäin laulun edetessä. Kun saavutaan sellaisen vivun kohdalle, jonka tulisi C-duurissa olla yläasennossa (H, E & A), oppilas nostaa kyseisen vivun ylös. Asteikkoja lauletaan niin monta, että koko harppu saadaan C-duuriin. Tehtävää voi helpottaa laulamalla lapselle liikuttavien sävelten kohdalla äänet pidempinä ja painollisempina.

Tavoite: Lapsi oppii kielten nimet, sekä asettamaan harpun Eb-duurista C-duuriin.

Ideointi: Tämän laulun idea on alun perin harpunsoitonopettaja Pauliina Kalliolta.

Loru: Etana (Vipujen asettaminen)

Toteutustapa: Loru on muunnelma Kieliaakkoslaulusta. Loru luettaessa nuottien nimien sijaan käytetään kuitenkin lorun sanoja alla olevan mukaisesti. Kun päästään oktaavi loppuun C:lle, opettajan tulee muuttaa nopeasti ääntään muuttamalla lorun viimeisen lauseen etanan tarinasta loppuun. Sen jälkeen loru alkaa uudelleen ja sitä toistetaan, kunnes koko harpun vivut ovat oikeassa asennossa.

Tavoite: Harpun vipujen asettaminen C-duuriin

C	Etana
D	istuu
E	E:llä.
F	Miettii
G	ryömiikö
A	A:lle vai
H	H:lle
C	Kunnes juoksee yhtäkkiä kotiin.

Soittoloru: Punainen mustikka (Kielten nimet ja värit)

Loru: C-duurin sävelet sävelaskel kerrallaan c1-> c2

Toteutustapa: Loru perustuu kielten erikoisväriin (C & F) sekä kielten nimillä alkaviin sanoihin. Lorun lukemisen aikana soitetaan neljä kertaa kyseistä säveltä lorun sanoja käyttäen. Sen jälkeen siirrytään soittamaan seuraavalle sävelelle. Oppilas voi soittaa tässä mukana soittaen 2. sormella kyseistä kieltä neljä kertaa. Tämän toiston myötä kappale toimii hyvin myös sormiharjoituksena. Lapsen edistyessä sormiharjoitus voidaan toteuttaa myös 1. sormella soittaen.

Tavoite: Nuottien ja kielten nimien oppiminen ja 2. sormen soittotekniikan vahvistaminen.

4					
4	C	on	punai -	nen	
	D	dino -	saurok -	sen	
	E:lle	ehtii	eta -	na	
	F	kuin	mustik -	ka	
	G	koti	gebar -	din	
	A	asunto	auring -	on	
	H:lle	hyppää	hii -	ri	
	C	kaiken	huipul -	la	

Laululeikki: Vipulaulu (nuottien nimet ja vipujen asettaminen)

Toteutus: Opettaja laulaa mitä tahansa laulua nuottien nimiä käyttäen, ja samalla opettaja voi mahdollisesti soittaa saman laulun melodiaa toisella harpulla. Tämän laulun aikana oppilaan tavoitteena on päästä aloitussävellajista uuteen sävellajiin, esimerkiksi C-duurista Eb-duuriin. Oppilas seisoo harpun vieressä ja liikuttaa vipukädellä – vasemmalla kädellä – vipuja. Aina kun opettaja laulaa sellaisen sävelen nimen, jonka vipu on ylhäällä, kuten E, oppilas voi laittaa yhden E-vivun ala-asentoon. Kun opettajan melodiassa lauletaan A, oppilas laittaa yhden A-vivun alas. Oppilas voi laittaa vivun oikealle paikalle mistä tahansa oktaavista, kunhan kyseessä on sama nuottinimi. Laulu loppuu, kun kaikki vivut ovat halutussa sävellajissa. Tavoite: Nuottien nimien ja C-duurin vipujen asettamisen oppiminen.

4.2 Istuma-asento

Laululeikki: Noitaselkä (Selän oikea asento)

Melodia: Tätä voi laulaa esimerkiksi Bosion (2002b, 35) Kello -laulun sävelmällä.

Toteutus: Lapsista on hauska keksiä huonoja soittoasentoja ja tämä laulu pohjaa siihen. Laulu alkaa huonoimman mahdollisen soittoasennon kuvailemisesta ja laulun tulisi toteuttaa tämä huonoin mahdollinen soittoasento laulun edetessä. Jälkimmäinen säkeistö on parhaasta mahdollisesta soittoasennosta. Laulu tulisi laulaa soittoasennossa istuen ilman harppua.

Tavoite: Lapsi oppii myös motorisesti korjaamaan oman soittoasentonsa ja lapsen muistikuva hyvästä soittoasennosta vahvistuu.

4 4

Sel -   kä -   ni
 Vi -   no -   on
 Taak -   se -   no -   jaan
 Pa -   has -   ti
 Kyy -   rys -   sä
 Kaa -   rel -   la
 Ne -   nä   maa -   han
 So -   jot -   taa.

Sel -   kä -   ni
 Suo -   ra -   on
 E -   teen -   no -   jaan
 Vä -   hä -   sen
 Ryh -   dis -   sä
 Is -   tun -   mä
 Ne -   nä -   vi -   puun
 O -   soit -   taa

Yhteislaulu: Olkapäät siellä ja täällä (Olkapäiden oikea asento)

Melodia: Esimerkiksi Bosion (2002b, 35) Kukon ja kanan tanssi -laulun sävelmä sopii lauluun.

Toteutus: Lapsen tulisi liikuttaa kehoaan laulun sanojen mukaan.

Tavoite: Olkapään liikeradan hahmottaminen. Olkapäiden oikean asennon löytäminen harppua soitettaessa.

3				
4				
	YI -	hääI -	lä	
	OI -	ka -	pääI	
	AI -	haal -	la	
	OI -	ka -	pääI	
	Jän -	nitty -	neet	
	OI -	ka -	pääI	
	Re -	en -	not	
	OI -	ka -	pääI.	

Yhteislaulu: Liimatut jalkapohjat (jalkojen oikea asento)

Melodia: Laulun ovi laulaa esimerkiksi Bosion (2002b, 36) The harpists' song -laulun melodialla.

Toteutus: Oppilas ja opettaja laulavat laulua yhdessä. Laulu alkaa kohotahdilla.

Tavoite: Jalkojen oikean asennon vahvistaminen. The harpists' song -laulun melodian oppiminen.

3 4						
	Jalat		liimaa			
	Jalat		liimaa			
	Korok-		keeseen			
	Kiin-		ni.			
	Jalat		auki			
	Varpaat		sivulle			
	Kuin		samma -			
	kol -		la			
	Super -		liimaa			
	Super -		liimaa			
	Jal -		ka			
	Poh -		jaan			
	Polvet		auki			
	Polvet		auki			
	Kuin		sam -			
	makol-		la			

Yhteislaulu: Pää jousen varassa (Pään asento)

Melodia: Laulun voi laulaa esimerkiksi Kello -melodian sävelellä (Bosio 2002b, 35)

Toteutus: Oppilas ja opettaja laulavat yhdessä. Ei-iskuilla tehdään pään sivuttaista ei-liikettä. Kyllä-iskulla tehdään pään ylös ja alas suuntaista kyllä-liikettä.

Tavoite: Pään oikea asento. Kello -laulun melodian oppiminen.

4
4

Pää -	on	suoras	-sa
Niska	hieman	taka -	na
Ei	ei	kyllä	kyllä
Kevy -	esti	pää	
Kädet	liikkuu	vaan	
Pää	pysyy	paikoil -	laan
Pää	on	suoras	-sa
Niska	hieman	taka -	na.

4.3 Käsivarsien ja ranteiden asennot

Kaikuloru: Käsivarsi -räp (Käsivarsien oikea asento)

Toteutus: Opettaja sanoo ensin säkeen, sen jälkeen opettaja ja lapsi toistavat sen yhdessä. Käsillä toteutetaan lorun sanojen mukaisia liikkeitä soittoasennossa istuen ja kuvitteellista harppua soittaen. Mahdollisesti jaloilla voi iskeä lattiaan iskuja (neljä iskua tahdissa). Rytmii on sama kuin Yhdysvaltojen armeijan marssilaulussa.

4
4

Käsi -	varsia	kan -	na -	tan
Kaina -	lolta	hais -	te -	len
Lentoon -	lähde	muu -	ten	en
Siivet -	tarviin	lii -	te -	len
Vipu -	käsi	yl -	hää -	lä
Kyynär -	pääni	pil -	viä	hipoo
Oikee	käsi	har -	pul -	la
Kaiku -	koppaa	kos -	ke -	tan
Sormet	keskellä	kie -	liä	on
Samalla	viivalla	val -	mii -	na

4.4 Sormien asennot

Yhteislaulu: Elefanttimarssi (sorminumerolaulu)

Melodia: Laulu lauletaan Elefanttimarssi -laulun melodialla.

Toteutus: Oppilas ja opettaja laulaa laulua yhdessä laulun sanojen mukaisesti sormilla samalla leikkien.

Tavoite: Sormien numeroiden oppiminen. Elefanttimarssin melodian oppiminen (Purhonen 2017, 29).

4
4

Peu- kalo ykkös- sormi pa- ras on
 Etu- sormi toi - nen ver - ra - ton
 Kes - ki sormi kolman - nek - si jää mut
 Neljä sormee soittoon soittoon tar - vi - taan

Nelos - sormi nimettö - mänä soit - te - lee
 Pikku - rilli mukana ain heng - gai - lee
 Tahtoisu myös sekin mukaan soit - te - leen mut
 Neljä sormee soittoon mukaan tar - vi - taan

Kaikuloru: Norsun tarina (peukalon liikerata & sormien nimet ja numerot)

Toteutus: Sormet liikkuvat lorun tahdissa ja toteuttavat lorun liikkeitä (harppu ei mukana tässä lorussa). Ryystän -sanan kohdalla voi myös tehdä imuääntä norsun juomisen kuvaamiseksi.

Tavoite: Peukalon liikeradan oppiminen. Sormien nimien ja numeroiden oppiminen.

4 4

Ki -	rahvi	ku -	mar -	taa
Nor -	suun se	ko -	lah -	taa
Nor -	sua ain	ja -	not -	taa
Ryystän	ryystän	nor -	su -	juo
Mursu	vaan	heng -	gai -	lee
Lais -	kana	lii-	te -	lee
Mursu -	se	le-	päi -	lee
Nelos	sormee	vä -	syt -	tää
Rentona -	se	roik -	kui -	lee
Alas -	päin	va -	luu	näin
Nukku -	maan se	tah -	too	ain.

Yhteislaulu: Kirahvilaulu (peukalon asento)

Melodia: Voidaan laulaa esimerkiksi Kello-laulun melodialla (Bosio 2002b)

Tavoite: Peukalon oikean asennon oppiminen. Kello-kappaleen melodian oppiminen.

4 4

Pit -	kä -	on	
Ki -	rah -	vi	
Yl -	pe -	ä -	nä
Ku -	nin -	gas	
Tai -	vaa -	seen	
Ta -	voit -	te	lee
Puu -	sta	leh -	tiä
Mais -	te -	lee	

Yhteisloru: Sormet kämmeneen (sormien asennot)

Toteutus: Oppilas ja opettaja lukevat yhdessä lorua. Sormet tekevät sanojen mukaista liikettä samanaikaisesti, kun luetaan.

Muunnelma: motorisesti kehittyneet lapset voivat rummuttaa perusrhythmiä vuorojaloin

lattiaan.

Tavoite: Sormien asennon oppiminen.

4
4

Sor - met kām - me neen
Sor - met kām - me neen

Ki - rah - vi kumar - taa

Nor - sun kun - ni - aa

4.5 Rummutus

Soittoloru: Rummutan (Rummutus)

Toteutus: Oppilas istuu harpun kanssa ja rummuttaa kaikukoppaa molempia käsiä käyttäen. Mikäli mahdollista, opettajan kannattaa istua oppilasta vastapäätä oman harpun kanssa niin, että oppilas näkee opettajan ja oppilaan on helppo matkia opettajan liikkeitä. Lorun sanojen mukaisesti ensin rummutetaan molemmilla käsillä, sitten vasemmalla vipukädellä, oikealla vipukädellä ja lopuksi molemmilla käsillä.

Tavoite: Rummutusliikkeen oppiminen. Käsien nimien oppiminen. Käsien itsenäisyyden vahvistaminen. Rytmittämisen ja musiikin perussykkeen vahvistaminen.

4	<			<	
4	♪	♪	♪	♪	
	Rum -	mu -	tan		
	Rum -	mu -	tan		
	Kai -	ku -	kop -	paa	
	Rum -	mu -	tan		
	Vi -	pu -	kä -	si	
	Oi -	kee -	kä -	si	
	Mo -	lem -	mil -	la	
	Rum -	mu -	tan.		

4.6 Glissando

Useimmat seuraavista loruista noudattavat samaa rytmiä ja painotusta. Tämä nopeuttaa lorujen oppimista, kun itse lorun rytmi ja painotus on lapselle tuttu jo edellisistä loruista.

Lapset soittavat glissandon usein epätarkasti. Tämä johtune siitä että, glissandon soitosta tulee kaunis ääni epätarkallakin soitolla. Parempi olisi kuitenkin opettaa heti oppilasta soittamaan kahdella kädellä toteutettava glissando huolellisesti ja yleisen tavan mukaan. Yleisesti ylöspäin soitettava glissando soitetaan oikealla kädellä ja vasen käsi soittaa ylhäältä glissandon lopettavan äänen. Glissandon soittaminen on helpompaa oikealla kädellä johtuen käden asennosta. Lisäksi helpommin nähtävissä oleva vasen käsi on helpompi asettaa tarkasti glissandon päättävälle kielelle. Samaa tapaa noudatetaan alaspäin menevissä glissandoissa – oikea käsi soittaa glissandon ja vasen käsi äänen.

Soittoloru: Liukumäkiloru (Glissando)

Toteutus: Oikea käsi aloittaa alhaalta g-kieleltä ja päättyy ylös vasemman käden soittamalle g²-kielelle. Glissando on siis kaksi oktaavia pitkä, ja kestää tahdin kaksi ensimmäistä iskuja. Tahdin kolmannella iskulla vasen käsi soittaa glissandon päättävän sävelen. Glissandot menevät edellä kuvatun mukaisesti ylöspäin lorun alussa; alaspäin-kohdasta alkaen, lorun lopussa glissandot soitetaan alaspäin g²-kieleltä g-kielelle.

Muunnelma: Oppilaalle voi olla helpompaa soittaa glissando c1-kielestä c3-kieleen (punaiset kielet ovat helpommin löydettävissä) tai f-kielestä f2-kieleen (mustasta kielestä mustaan kieleen).

Tavoite: Glissandon soittamisen liikeradan oppiminen.

4					
4					
	Glis -	san -	do		
	Glis -	san -	do		
	Liu -	ku -	mä -	ki	
	Ver -	ra -	ton		
	Y -	lös -	päin		
	A -	las -	päin		
	Liu -	ku -	vat -	nyt	
	Sor -	met -	näin.		

4.7 Sammutus

Soittokappale: Lasketaan mäkeä (Purhonen 2016, 35) (Sammutus)

Toteutus: Purhosen (2016, 35) säveltämä teos Lasketaan mäkeä on erinomainen kappale sammutuksen opettelemiseen. Kielet voi sammuttaa siinä vasemmalla kädellä glissando-fraasissa aina neljäsosatauon aikana.

Muunnos: Oppilas voi soittaa kappaleen duona yhdessä opettajan kanssa. Silloin oppilas soittaa glissandot ja sammuttaa ne rauhassa ja opettaja soittaa kappaleen keskiosan.

Tavoite: Sammutusliikkeen oppiminen

Soittoloru: Sammutan (Sammutusloru)

Toteutus: Loru käydään läpi kahteen kertaan. Ensimmäisellä kerralla oikea käsi soittaa aina glissandon alaspäin (alkaen ensimmäiseltä iskulta kahden ensimmäisen iskun ajan) ja vasen käsi sammuttaa (kolmannella iskulla). Toisella kerralla vipukäsi, eli vasen käsi, soittaa glissandon alaspäin sekä sammuttaa. Lorun lopussa voi sammuttaa kahdella kädellä.

Tavoite: Glissandon ja sammuttamisen liikeratojen oppiminen.

4	<			<	
4	♪	♪	♪	♪	♪
	Sam -	mu -	tan		
	Sam -	mu -	tan		
	Kie -	let	mi -	nä	
	Sam -	mu -	tan		

Sammutusleikki: Mun jalat kulkee näin -laulu (Siina Hirvonen 2012, 36)

Toteutus: Lapsen on selkeä harjoitella sammutusta Siina Hirvosen (2012, 36)

kirjoittaman Siinan Taikaradio -kirjassa esitellyn Mun jalat kulkee näin -laulun nopean A-osan mukana. Laulun sanojen johdosta oppilaalle ei juuri tarvitse opettaa milloin harppu sammutetaan. Leikissä opettaja soittaa kappaletta harpulla ja sekä lapsi että opettaja laulavat laulua. Oppilas seisoo pilarin takana kasvot kohti opettajaa kädet ilmassa molemmilla puolilla harppua. Aina kun laulussa sanotaan stop, oppilas sammuttaa kielet pilarin puolelta molemmilla käsillä. Näin oppilas oppii yhdistämään käsillä tehtävän sammutusliikkeen hiljaisuuteen ja musiikin pysähtymiseen.

Tavoite: Sammutusliikkeen aiheuttaman musiikillisen efektin omaksuminen.

4.8 Tempomerkintöjen ja kertausten käyttö

Moneen edellä mainittuun lauluun ja loruun on sisäänrakennettu kertaukset. Toistaminen ja kertaaminen on lapselle luontaista, ja taidon oppii parhaiten laulamalla ja soittamalla. Myös dynamiikat ja tempomerkinnät voi opettaja parhaiten tuoda tutuksi kappaleiden soittamisen yhteydessä, eikä niiden opettelemiseksi ole tarkoituksenmukaista kehittää lauluja tai loruja.

5 LOPUKSI

Merkittävimpanä oivalluksena opinnäytetyössäni oli se, että yksinkertaiset laululeikit ja lorut sekä suuri toistomäärä sopivat parhaiten lasten harpunsoiton alkeisopetukseen. Oppilaat toistivat samaa laululeikkiä tai lorua iloisena ja mielenkiinnolla jopa kymmenellä soittotunnilla peräkkäin. Suosituimpia olivat ne laululeikit tai lorut, jossa lapset itse pääsivät liikkumaan tai toimimaan. Esimerkiksi Sammakkolaulu, jonka leikissä lapset voivat itse laulun aikana laittaa mielikuvitusliimaa jalkapohjiinsa, oli oppilaista valtavan hauska. Suuri määrä toistoja sopii erinomaisesti lasten opettamiseen. Opettajan tulee pystyä valitsemaan pedagogisesti hyvin soveltuvat lasten oppimista tukevat laululeikit ja lorut käytettäväksi opetukseen, sillä valittuja laululeikkejä ja loruja käytetään tämän valinnan jälkeen opetuksessa pitkään.

Tämän lisäksi opinnäytetyöni aikana toteuttamani kokeiluopetusjakson perusteella voin todeta, että animismi sopii erinomaisesti lasten harpunsoitonopetukseen (Ojala 2015, 28). Esimerkiksi edellä mainitusta Sammakkolaulusta voidaan ottaa myös tähän hyvä esimerkki. Lasten mielikuviiin on piirtynyt hyvin vahvasti se, miltä sammakon jalat näyttävät ja kuinka sammakonkin varpaat osoittavat sivulle. Sammakkolaulua lauletaessa lapsi automaattisesti löytää jalkapohjilleen oikean asennon, kun hän laulaessaan kuvittelee miten sammakot pitävät jalkojaan. Näin lapselle ei tarvitse välttämättä kertoa lainkaan yksityiskohtaisesti jalkojen soittoasentoa. Tämä on suuri etu, sillä lapsen on vaikea usein ymmärtää kehonsa eri nimiä tai asentoja. Opettajan monimutkaisten puheilmajujen ymmärtäminen saattaa lapsesta olla tylsää ja hankalaa. Kun opettaja laulun käyttämisen jälkeen mainitsee vain ”sammakkojalat”, oppilas laittaa automaattisesti jalkansa oikeaan asentoon.

Opinnäytetyön tekemisen myötä itselleni tärkeimmäksi havainnoksi on osoittautunut soitonopetuksen yksilöimisen tärkeys; jokaisen lapsen omia vahvuuksia ja heikkouksia tulee hyödyntää soiton alkeisopetuksessa niin paljon kuin mahdollista. Esimerkiksi toinen lapsi oppii parhaiten, kun opettaja selittää, miksi tietty tekninen asia tehdään tietyllä tavalla, kun taas toinen lapsi omaksuu saman teknisen asian parhaiten laulun sanoja laulamalla. Opetus tulisi olla aina yksilöllistä ja kyseisen oppilaan vahvuuksia hyväksikäyttävää. Toivon, että tähän opinnäytetyöhöni tutustuvat lukijat voivat löytää tehokkaita, toimivia ja iloa tuottavia opetustapoja erityisesti laulun ja loruja kautta hyvin asioita oppiville oppilailleen. Kaiken ikäisiä oppilaita opettaessa tärkeintä on kuitenkin

se, että oppilas viihtyy hyvin oman soittimensa kanssa, ja että hänellä on usein hauskaa oppiessaan soittamaan. Toivon, että monet harpunoitonopettajat löytävät iloa opetustyöhönsä ja sen myötä mahdollisimman moni harpunoitonoppilas saa paljon soittamisen iloa soittoonsa.

Aion jatkossakin käyttää laululeikkejä ja loruja erityisesti alle kouluikäisten lasten opetuksessa. Leikkien kautta myös non-verbaalinen opetustapa on alkanut kiinnostaa minua, ja tulen perehtymään siihen tulevaisuudessa sekä lasten että aikuisten opettamisen menetelmänä.

Musiikkipedagogin koulutuksessa olisi hyvä tarjota aiheesta kiinnostuneille opiskelijoille lisää opintoja lasten alkeisopetuksen opetusmenetelmistä. Parhailtaan kehitteillä oleva uusi opetussuunnitelma antaa opettajille vapaammat kädet käyttää tulevaisuudessa opettajan itsensä parhaaksi näkemiä opetustapoja, kuten laululeikkejä, loruja ja pelejä.

LÄHTEET

Painetut lähteet:

Bosio, G. 2002a. I Play the Harp. Illustrative Intuitive Method for Young Harpists from 4 Years of Age and Up. Guide for Teachers and Parents. Turin: Musica Practica.

Bosio, G. 2002b. I Play the Harp. Illustrative Intuitive Method for Young Harpists from 4 Years of Age and Up. Student's guide. Turin: Musica Practica.

Bouchaud, D. 1994. Harpe d'or. Golden Harp. Goldene Harfe. Paris: Gérard Billaudot Éditeur.

Brotherus, A. 2017. Esi- ja alkeisopetus -kurssin diat. Helsingin yliopisto. Opettajankoulutuslaitos.

McDonald, S. & Wood Rollo, L. 1999. Harp Olympics Preliminary Round. Louisville: Music Works Harp Editions.

Ojala, M. 2015. Varhaiskasvatus, esiopetus ja koulun alku lapsen oppimisen ja kehittymisen näkökulmasta. Tutkimuksia 368. Helsinki: Unigrafia Oy.

Purhonen, T. 2016. Harppuaapinen. Klaukkala: Tiia Purhonen.

Renié, H. 1946. Complete Method for Harp. Paris: Alphonse Leduc.

Ruokonen, I. 2016. Esi- ja alkuopetuksen musiikin didaktiikka. Finnlectura.

Schlomovitz, P. 1976. Beginner's harp book. Volume I. Chicago: Salvi Publications.

Suomen musiikkioppilaitosten liitto. 2005. Harpunoiton tasosuoritusten sisällöt ja arvioinnin perusteet.

Liite 1. Opinnäyttekonsertin käsiohjelma

Kappeli soi
ranskalaista kamarimusiikkia

sunnuntaina 29.10.2017 kello 13.30

Pyhän Henrikin Ekumeeninen Taidekappeli, Turku

Katariina Lehtinen (huilu)

Arja Yurtseven (viulu)

Krista Leivo (harppu)

Jussi Laukola (piano)

Ranskan musiikkielämässä tapahtui mielenkiintoinen kehitys 1800-luvun viimeisellä kolmanneksella. Sen voi nähdä reaktion Ranskan häviölle Saksaa vastaan käydyssä lyhyessä sodassa. Haluttiin näyttää, että Saksalle pärjätään ainakin kulttuurin kentillä. Vuosisadan alusta lähtien Saksa oli ollut johtava kulttuurimaa. Kamarimusiikissa hallitsevia nimiä olivat olleet mm. Beethoven, Schubert, Schumann, Mendelssohn ja Brahms. Heidän teoksiaan ei nyt haluttu soittaa Ranskassa. Siis oli pakko tilata uutta kamarimusiikkia ranskalaisilta säveltäjiltä. Gabriel Fauré oli kouluttanut uuden säveltäjäsukupolven ja soitinmusiikissa ranskalaiset huilistit omaksuivat ensimmäisenä saksalaisen (!) Theobald Böhmin kehittämän uudenaikaisen poikkihuilun. Samoihin aikoihin myös harppu kehittyi täysin kromaattiseksi soittimeksi. Huomattiin näiden soittimien yhteensopivuus kamarimusiikissa. Noin 50 vuodessa (1880–1930) Ranskassa kirjoitettiin valtava määrä uutta kamarimusiikkia, joka liittyi elimellisesti yleiseen musiikin nopeaan kehitykseen, impressionismiin, ekspressionismiin ja uusklassismiin. Säveltäjiltä tilattiin teoksia myös pedagogisin tarkoituksin. Konsertin kaikki säveltäjät ovat kirjoittaneet musiikkia Pariisin konservatorion jokavuotisiin huilututkintoihin. Sävellysten tuli olla haastavia teknisesti mutta myös musikaalisesti. Niistä tuli esimerkkejä kaikille maailman säveltäjille nykyaikaan asti.

teksti: Ilari Lehtinen

Jacques Ibert (1890 - 1962)	Ballade Nro. 4 sarjasta Six pièces pour harpe a pédales (1917)
Jacques Ibert	Entr'acte (1935)
Francis Poulenc (1899 - 1963)	Sonate pour Flûte et Piano I Allegro malinconico II Cantilena III Presto giocoso (1957)
Claude Debussy (1862 - 1918)	Clair de lune Nro. 3 sarjasta Suite bergamasque (1890 - 1905)
Jacques Ibert	Deux Interludes pour flûte, violon, et clavecin (ou harpe) I Andante Espressivo II Allegro Vivo (1946)
Henri Dutilleux (1916 - 2013)	Sonatine pour Flûte et Piano (1943)

Katariina Lehtinen on opiskellut huilunsoittoa Turun konservatoriossa ja Turun AMK:n Taideakatemiaan musiikin koulutusohjelmassa opettajinaan Ilari Lehtinen ja Hannu Lehtinen. Lisäksi hän on osallistunut mm. John Wionin, Rachel Brownin, Patrick Gallois'n ja Camilla Hoitengan mestarikursseille. Vuodesta 1998 lähtien hän on soittanut Akademiska Orkesterin (AO) huilun äänenjohtajana ja soolohuilistina. AO:n solistina hän on soittanut mm. W. A. Mozartin konserton huilulle ja harpulle ja Carl Nielsenin huilukonserton. Turun Kamariorkesterin ja muiden orkesterikokoonpanojen kanssa hän on soittanut mm. Bachin, Vivaldin, Cimarosan ja Bottesinin konserttoja. AO:n lisäksi Lehtinen on soittanut orkesteri- ja kamarimuusikkona mm. Turun Kamariorkesterissa, Kamariryhtye Duxissa, Jyväskylä Sinfoniattassa, Ars Musica -kamariorkesterissa, Jorma Panulan kapellimestariluokan orkesterissa ja Sigyn Sinfoniattassa. Huilun A-tutkinnon Lehtinen suoritti keväällä 2016.

Krista Leivo on ranskalaisesta harppumuusiikista lumoutunut harpisti ja harpunoitonopettaja. Kasvavissa määrin hän on päässyt viime vuosina elämään unelmaansa soittamalla orkestereissa, opettamalla harppumuusiikkia niin lapsille kuin aikuisille ja soittamalla upeita kamarimuusiikkiteoksia loistavien muusikoiden kanssa erityisesti kirkoissa. Hän on opiskellut harpunoittoa mm. Päivi Severeiden, Isabella Perinin ja Gabriella Bosion johdolla. Parhaillaan hän viimeistelee harpunoitonopettajan opintojaan Turun Ammattikorkeakoulussa Pauliina Kallion opetuksessa.

Jussi Laukola aloitti pianonsoiton opiskelun Turussa syksyllä 1962, kun Turun Musiikkiopisto aloitti toimintansa. Opettajina hänellä olivat Sanna Mattinen-Snellman, Liisa Pohjola ja Tarmo Huovinen. Vuonna 1968 Laukola aloitti opinnot Sibelius-Akatemiaan kirkkomusiikkiosastolla ja valmistui kanttori-urkuriksi v. 1970. Tämän jälkeen hän toimi kirkkomuusikkona kymmenisen vuotta. Hän jatkoi kanttorin työn ohella opintojaan Sibelius-Akatemiassa ja suoritti urkudiplomin professori Tauno Äikään johdolla vuonna 1973 ja pianodiplomin professori Timo Mikkilän opastuksella 1975. Urku-ensikonsertin hän soitti Johanneksen kirkossa Helsingissä vuonna 1975. Syksyllä 1980 Laukola valittiin Turun Konservatorion säestäjän toimeen ja v. 2001 hän siirtyi Turun ammattikorkeakoulun lehtoriksi. Kirkkomuusikkona toimiessaan Laukola esiintyi aktiivisesti urkurina konsertoiden esim. Helsingin, Tampereen ja Turun tuomiokirkoissa. Turun Konservatorioon tultuaan Laukola on toiminut lähinnä pianistina soittaen laajaa soitin- ja lauluohjelmistoa sekä konsertoitunut solistina ja kamarimuusikkona erilaisissa kokoonpanoissa, mm. Turku Ensemblessä. Jussi Laukola on työskennellyt myös oopperan parissa Turun ja Porin oopperayhdistyksissä sekä päätyössään konservatoriossa ja ammattikorkeakoulussa. Hän on harjoittanut parisenkymmentä oopperaproduktiota, joista osan hän on myös itse johtanut. Cembalistina Laukola on esiintynyt ajoittain hyvinkin paljon. Esim. 1970-luvun loppupuolella Porin Barokkitriossa ja myöhemmin Turussa vanhan musiikin Sixtus Piiper -yhtyeessä.

Arja Yurtseven on valmistunut Sibelius-Akatemiasta musiikin maisteriksi. Ennen siirtymistään vuonna 1989 viulunsoiton lehtoriksi Turun konservatorioon hän toimi mm. ensiviulunsoittajana Turun Filharmonisessa orkesterissa. Arja Yurtseven on esiintynyt ahkerasti myös orkesteri-, teatteri- ja kamarimuusikkona. Vuonna 2015 hän suoritti muusikon tutkinnon ammattikorkeakoulu Noviassa Kreeta-Maria Kentalan johdolla barokkiviulu pääaineenaan ja on esiintynyt viime vuosina myös barokkiviulistina eri yhteyksissä. Viulopedagogiikkaa Arja Yurtseven on opettanut Turun konservatoriossa ja ammattikorkeakoulussa sekä vuodesta 2009 lähtien Sibelius-Akatemiassa. Tällä hetkellä hän toimii lehtorina myös Nurmijärven musiikkiopistossa sekä viulunsoiton tuntiopettajana Sibelius-Akatemiassa.

Liite 2. Opinnäyttekonsertin juliste

Kappeli soi
ranskalaista kamarimusiikkia

sunnuntaina 29.10.2017 kello 13.30

Pyhän Henrikin Ekumeeninen Taidekappeli, Turku

Katariina Lehtinen (huilu)

Arja Yurtseven (viulu)

Krista Leivo (harppu)

Jussi Laukola (piano)

Liite 3. Taulukko: Opetusaiheet kirjallisuudessa ja haastattelussa

	Renié (1946)	Schlomo vitz (1976)	McDonal d & Wood (1999)	Bosio (2002)	Bouchau d (1994)	Purhonen (1996)	Suomen Musiikki oppilaito kset	Haastatte lu, Kallio, Pauliina	
ntekniset faktat									
Harpun historia					x				1
Harpun osien nimet	x	x	x	x	x	x	x		7
Harpun kieleten numerointijärjestelmä		x	x				x		3
Sopivan soittimen valitseminen				x					1
Harpunsoittoon liittyvät terveysongelmat			x						1
Kielten nuottinimet		x	x	x	x	x	x	x	7
									0
imen tekniikan hallinta									0
Virittäminen	x	x	x	x	x		x	x	7
Kielen vaihtaminen	x		x				x	x	4
Harpun kielten materiaali		x							1
									0
oasento									0
Istuma-asento	x		x	x	x	x	x	x	7
Käsien asennot	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Sormien asennot	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Sormien numerot			x	x	x	x	x	x	6
									0
otekniikat									0
Sitominen	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Intervallit: priimi (1 sormella soittaminen)		x	x	x	x	x	x	x	7
Intervallit: sekuntti eriaikaa	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Intervallit: sekuntti samaan aikaan		x	x		x		x	x	5
Intervallit: terssi eri aikaa	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Intervallit: terssi samaan aikaan	x	x	x	x	x	x	x	x	8
Intervallit: kvartti eri aikaan	x	x		x	x		x	x	6
Intervallit: kvartti samaan aikaan	x	x		x			x		4
Intervallit: kvintti eri aikaan		x		x	x		x		4
Intervallit: kvintti samaan aikaan		x					x		2
Kolmella soitto heti alusta alkaen	x								1
Neljällä sormella soitto heti alusta alkaen			x						0
									0
nnesävelet (eli vipujen tai pedaalien käyttö)									0
Vipujen käyttö			x	x		x		x	4
Pedaalit ja niiden käyttö	x		x						2
Muunnosävelien toteuttaminen käytännössä	x		x						2
	x	x	x	x			x	x	6
									0
isefektit									0
Rummutus			x			x	x	x	4
Glissando			x			x	x	x	4
Sammutus			x	x			x	x	4
Dynamiikan käyttö	x	x	x			x	x	x	6

	Renié (1946)	Schlomo vitz (1976)	McDonal d & Wood (1999)	Bosio (2002)	Bouchau d (1994)	Purhonen (1996)	Suomen Musiikki oppilaito kset	Haastatte lu, Kallio, Pauliina	
ikin teoria									0
Nuottiaivainten nimet		x	x			x			3
Nuottien kestot	x	x	x			x			4
Dynamiikkamerkinnit	x	x	x			x	x		5
Neljäsosarytmit	x	x	x	x	x	x			6
Pisteelliset rytmit ja kahdeksasosanuotit	x			x		x			3
Kertausmerkit	x		x	x		x			4
Nuottien ja taukojen kestojen mukaiset nimet		x	x						2
Erilaiset tahtiosoitukset	x	x	x	x		x			5
Erikoisefektien notaatiot			x						1
Musiikillisten rakenteiden hahmottaminen							x		1
t									0
Improvisointi			x				x		2
Kappaleiden opetteleminen ulkoa			x	x			x		3
Prima-vista soitto							x	x	2
Yhteismusisointi			x	x		x	x	x	5
Esiintyminen			x	x			x		3
Säveltäminen							x		1
Musiikin kuunteleminen							x		1
Transponointi käytännössä								x	1
Laulaminen soittaessa								x	1
Soittojumppa						x		x	2